

Veres Péter

Megtiszteltetés számomra, hogy a XX. századi magyar parasztság jelképévé vált kiváló író és politikus, a nemzetépítő és nemzetmentő férfi legendás alakját földidézhetem, méltathatom. **Veres Pétert** én falusi parasztgyerekként; családi összejöveteleken, tanyázásokon hallottam emlegetni. Félve dicsérték és suttogva mondták róla, hogy *Rákosiék kimarták a politikából, mert külön ember volt mindegyiküknél. Azok nem túrték soká, hogy egy csizmás paraszt dirigáljon és szónokoljon nekik...* 1956 lélekemelő napjaiban új remény ébredt Dózsa népében. Hallották, hogy Péter ismét színre lépett. Ő beszélt a Bem szobornál... Pár napig lángolt a lelkünk, azután megint fájo csönd következett... Ekkoriban kezdtem olvasni műveit, s a „**Mit ér az ember, ha magyar**” c. könyvével fölviányozott; mert egy parasztfiúhoz írt leveleivel, nekem is üzent.

*A hatvanas évek közepén, a Bölcsészkar diákokkal zsúfolt előadótermében láttam és hallottam először. Szálfatermetű tanárunk, **Czine Mihály** kísérte az előadói asztalhoz a takarosan; sűrke ruhába, nyakig gombolt fehér ingbe öltözött, középtermű szelidarcú, bajszos parasztot, akit nagy reverenciával köszöntött és mutatott be nekünk. Csizmásan, csorvási nagybátyáimra emlékeztetett, s mielőtt megszólalt volna már a szívembe zártam. Amikor pedig elkezdett beszélni a magyar társadalom minket is foglalkoztató jelenségeiről, az ország gondjairól, közös feladatainkról, már nemcsak az én szívem dobogott vele. Magával ragadta a hallgatóság zömét. Az ideológiailag szigorúan ellenőrzött egyetem falai közé – izes tájszólásával; okos, világos és sokrétű előadásával – behozta a való életet. Kérdések özönét váltotta ki, vitapartnerekre is talált. Egyenrangú félként bánt velünk. Érdeklődéssel figyelt mindenkire, mindig türelmesen válaszolt, vitázott. Lenyűgöző ismeretanyagát, élettapasztalatát érzékeltük, ám szellemi fölényét sohasem fitogtatta. Ez eléggé szokatlan volt e teremben. Embersége, tudása, természetes intelligenciája átszivárványozta a közönséget. Délután kezdődött, de este kilenckor alig tudtuk berekeszteni a találkozót. Ezután ismerősként kerestem vele a találkozást, részt vettem Kiss Ferenc meg Czine tanár úr szemináriumán, olvastam a lapokban megjelent írásait, könyveit. Ismerkedtem vele...*

Veres Péter 115 éve, 1897. jan.6-án Balmazújvárosban, szerelemgyermekként született. A kötelező négy elemi után dolgoznia kellett; volt kisbojtár, napszámos, alkalmi mezőgazdasági munkás, részes arató, majd a vasútnál pályamunkás. Részt vett az alföldi agrárszocialista mozgalmakban, tagja lett a [Földművelő Egyletnek](#), melynek könyvtárában szerezte meg műveltségének alapjait. 1919-ben megnősült. Élete párjával, **Nádasdi Juliannával**, 1946-ig Kadarcs utcai kis házukban laktak, gyarapodó családjukkal. Szorgos paraszti és szellemi munkás volt. Istenáldotta tehetségének és szorgalmának köszönhetően íróvá nevelte önmagát. Írói pályáját az alföldi parasztlak életét feltáró szociográfiája (**Alföld parasztsága, 1936**), majd (**Számadás 1937**) c. önéletrajzi jellegű könyve alapozta meg. Nagy Lajos, Móricz írtak róla, Püskiék kiadták, a népi írók alakuló tábora befogadta. A 30-as években a **Századunk, a Korunk, a Válasz, a Kelet Népe**, s más folyóiratok is közölték cikkeit, elbeszéléseit. Szenvedélyes hangú publicisztikai írásokban nyilvánított véleményt a kor legégetőbb társadalmi kérdéseiről (földkérdés, német veszély, népi-urbánus ellentét, nemzete sorsáért érzett felelősség), ami miatt támadták, olykor bántalmazták is a radikális írótl. József Attila: Hazám c. költeményének egyik versszaka eredetileg úgy szólt: ” *De férfit, mint Veres Pétert,/ ki gondra bátor és okos,/ és nem szorongva fal be ételt/ a közigazgatás botoz.*” Halhatatlanná így nemesült: „*S a gondra bátor, okos férfit,/ki védte menthetlen honát, /mint állatot terelni értik,/ hogy válasszon bölcs honatyát.*” Veres Pétert, a népi mozgalom egyik hangadóját, 1937-ben a **Márciusi Front** alapítói

között találjuk. A híres 1943-as **Szárszói Találkozón** kiegyensúlyozó szerepet játszott a népiek táborában, csakúgy, mint 1945-től 1949-ig a **Nemzeti Parasztpárt** elnökeként. Németh László, a nemzet vezetőjének egyedül őt fogadta volna el, akárcsak pár év múlva az ország parasztsága. Született néptribun volt, aki rendkívüli szónoki képességével, őszinte beszédével, majd' minden fórumon megnyerte hallgatóságát. Parasztnépét a nemzetbe integráló szelíd, szívós, határozott kiállásával, öntudatos fellépésével, erőt adott. Erőt, a veszített háború és az elsónél is szörnyűbb, idegen elnyomással tetézt, második trianoni csapás átvészeléséhez, az ország talpra-állításához. Hallatlan tekintélyének, türelmének és híveinek köszönhető, hogy a baloldali NPP, pártszakadás nélkül túlélte a moszkoviták aknamunkáját, s a kommunisták fiókpártja szerepéből is kitornt. Növekvő népszerűségét rivális politikustársai nehezen tűrték, Rákosiék sápadoztak tőle. A koalíciós partnerek 1947-48-ban szövetkeztek ellene. Neki, a volt „közlegénynek” ajánlották föl a honvédelmi miniszteri posztot, az általa igényelt földművelésügyi tárca helyett. Végül ezt is vállalta: „*Aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni!*”. Becsülettel szolgált, s átvészelte a „pojácás” megalázásának szánt hadügyi évet, sőt a likvidálására irányuló merényleteket is. A legnagyobb csapás ezután, a ma ismét aktuális **Paraszi jövődő** miatt érte. Ebben az –1948 elején, sebtében írt – művében fölvezolta a kis-és középbirtokosságra, a HANGYA típusú szövetkezésre épülő mezőgazdaság; a magyar falu és a parasztság, általa óhajtott jövőjét. A kommunisták hevesen támadták könyvét, amely a paraszt-létformától idegen kolhoz-rendszer – elhárítására született. A honi földosztás atyja; az új, vagy újjáéledő kis-és középparaszi gazdaságok nagyüzemekbe olvasztásának, ill. államosításának a gondolatát sem bírta elviselni. Azután 1948 aug. 20-án, hírheht kecskeméti beszédében, a diktátorrá vált Rákosi – minden korábbi megállapodást, ígéretet fölruvga –, a kolhozosítás programját hirdette meg. Beszédében Veres Pétert élesen támadta, kikényszerítette a politikából, így ő „*a paraszi alkalmazkodás vonalán*” visszatért az irodalomba. Egymás után (1950, 1952) két Kossuth-díjat adományoztak neki, s 1954-57 között az Írószövetség elnöke. Őrző a strázsán, aki állandó perlője volt a tékozló hatalomnak, védelmezője a magyar hagyományoknak, értékeinknek. Az októberi forradalom után számára is tartós szilencium következett, de haláláig a nemzet élő lelkiismerete maradt.

„**A népi írók mozgalma és művelődéspolitikája**” című diplomamunkámban –a népi írókat elítélő 1958-as párthatározattal szemben, tényekkel alátámasztva– bizonyítottam, hogy a demokratikus magyar művelődéspolitikát éppen ők; Veres Péter és társai alapozták meg. Példájuk nyomán az Eötvös Kollégiumban **Kisfalu-és Tanyakutató Csoportot** alakítottunk, amelyben részt vettek fővárosi és határon túli diáktársaink is. A felkészítő munkába sikerült megnyernünk; Illyés Gyulát és Flóra nénit, még halála előtt Veres Pétert, támogató-előadóként pedig Erdei Ferencet. 1970-es másfél hónapos somogyi kirajzásunk, munkánk eredményeiről a Valóság közölt összeállítást. Életre szóló emlék marad ez is, csakúgy, mint az 1971 tavaszán, az Egyetemi Színpadon szervezett VERES PÉTER emlékműsorunk. Akkor a Falukutató Csoport vezetőjeként méltathattam őt; „*aki példaképe marad szellemi örököseinek, a nemzetű magyar ifjúságnak.*” Hálás vagyok, hogy négy évtized múltán ismét szólhattam róla, amikor életműve, nemzetépítő munkássága immár bekerült a Magyarság Láthatatlan Szellemi Múzeumába; Magyar Örökség.

Bakos István